

מדינת ישראל
משרד הממשלה

משרד

משרד המשפטים

22

מס' תיק

ירושלים - לבנון
נוה-יעקב

1973-1974

שם תיק: ירושלים - שכונת נוה יעקב

מזהה פיוז: ג-22/6500

מזהה פריט: 000339w

כתובת 2-107-10-1-5

תאריך הדפסה: 03/01/2017

מחלקה

מחלקת המשפטים

מס' תיק מקורי

161.1.2

ירושלים, י"ב טבת תשל"ד

6 ינואר 1974

161-1-8

א ל : מנהל מינהל מקרקעי ישראל

הגדרון נוה יעקב - הפקעת שטחי יהודים

הנני מחייחם לתזכיר בענין הגדרון שקבלנו מהכפר העברי "נוה יעקב"
אגודה הדדית בע"מ, ממנו קבלת גם אחוז העתק. כמו-כן אני מחייחם
למכתבו של ודועץ המשפטי לממשלה מיום 18.12.73 (עם העתק אליך)
בענין.

אודה לך אם תודיעני עמדת המינהל.

בברכה,

אלי מזרחי

מנהל לשכת ראש הממשלה

מדינת ישראל
משרד המשפטים

היועץ המשפטי לממשלה

ירושלים, כג' בכסלו תשל"ד
18 בדצמבר 1973

אל: אלי מזרחי - מנהל לשכת ראש הממשלה

הנדון: נוה יעקב
מכתב 161-1-8 מיום 17 בדצמבר 1973

הנושא הוא בתחום אחריות מנהל מקרקעי ישראל ומשרד השיכון.

הנני מציע כי נבקש לדעת עמדתם לענין שחרור האדמות מהפקעה, כמבוקש
במכתב מיום 4.10.73.

לאור תשובתם ננסה תשובה לפונים.

בברכה,

מאיר שמגר
היועץ המשפטי לממשלה

העתק:

מנכ"ל משרד השיכון
מנהל מינהל מקרקעי ישראל

NO. 10000

DATE 10/10/10

10/10/10

10/10/10

10/10/10

10/10/10

10/10/10

10/10/10

10/10/10

10/10/10

10/10/10

10/10/10

10/10/10

10/10/10

10/10/10

10/10/10

ירושלים, כב' בכטלו חט"ד
17 בדצמבר 1973

161-1-8

לכבוד
מר שמואל אבן-אור,
שכון חסכון, בית וגן, בלוק ב',
ירושלים 96-422

מר אבן אור הנכבד,

הנני מאשר קבלת החזכיר בענין נוח יעקב,
מיום 4.10.73 אשר נחקבל בלשכתנו ביום
10.12.73 .

אנו נביא אותו לעיונה של ראש הממשלה.

ב ב ר כ ה,

אלי מזרחי
מנהל לשכת ראש הממשלה בפועל

ירושלים, כב' בכסלו תשל"ד
17 בדצמבר 1973

161-1-8

אל: היועץ המשפטי לממשלה

מאיר היקר,

ראש הממשלה קיבלה חזכיר בענין "נוה יעקב -
הפקעת שטחי יהודים" - שהעתיק ממנו מצורף בזה.

אנו רק אישרנו קבלתו.

אודה לך אם תודיענו אם עלינו לעשות בחזכיר
משהו נוסף, פרט לאשור הקבלה.

ב ב ר כ ה,

אלי מזרחי
מנהל לשכת ראש הממשלה בפועל

הכפר העברי "נוה יעקב"
אגודה הדדית בע"מ

ח' בחשרי תשל"ד
4.10.1973

לכבוד
ראש הממשלה
שר האוצר
שר הבטחון
השר י. גלילי
שר החקלאות
שר המשפטים
שר הסעד
שר הפנים
שר השכון

א. נ.

הנדון: נוה יעקב - הפקעת שטחי יהודים

אנו הח"מ, אגודת הכפר העברי - נוה יעקב, פונים בזה אליכם בבקשה לבטל הפקעתם של חלק מן השטחים בנוה יעקב ולהחזירם לבעליהם. כיונתנו לאותו חלק שעליו לא נבנו השיכונים החדשים והכלול בהפקעה, ובעיקר לאותו חלק שבו שוכן המחנה הצבאי - מחנה נוה יעקב. כרוק לבקשתנו, אנו מרשים לעצמנו להביא לפניכם בקצרה את התלאות ואח דרך התחתית שהיו מנת חלקנו:

הכפר העברי נוה יעקב (על שם הרב יעקב ריינס) נוסד בחודש מנחם-אב תרפ"ה, על ידי אגודתנו. את האדמה גאלנו מאת הערבים בכסף מלא שנאגר פרוטה לפרוטה על ידי המתיישבים ללא כל עזרה מן המוסדות הלאומיים. אנו הח"מ, הננו בחלקנו חברים מוותיקי הכפר, ובחלקנו בניהם של המייסדים, גלדי המקום ותושביו עד לכיבושו בתש"ח ע"י הלגיון הירדני.

אין צורך להאריך בתיאור התלאות שהיו מנת חלקנו כל השנים: חוסר מים, חוסר חחבורה, ניתוק מירושלים, כשהנקודה השכנה היהודית היחידה היא עטרות, התנכלויות הערבים למקום ולחחבורה, מאורעות תרפ"ט, מאורעות תרצ"ו-תרצ"ט ועד למלחמת העצמאות.

אנו נאחזנו במקום בכל כוחנו, למרות כל התלאות, ולפני נפילתו מנה הכפר עשרות בהים, בחי אבן נאים, על מגרשים של כ-2 1/2 דונם, בחלקם עם משקים ורפתוח.

הכפר החזיק מעמד כמצור תש"ח, ובהיותו שוכן על דרך המלך מרמאלה לירושלים עצר במשך כמה שבועות חגבורות הערביים שנעו מן הצפון והקל בכך את הלחץ על ירושלים וכיחוד על ירושלים העתיקה, עד לנפילת הנקודה ב-17 במאי 1948.

עם שחרור המקום במלחמת ששת הימים, קיוונו כי נוכל לשוב אל
בתינו ולהתנחל בנחלתנו - נחלת אבותינו, והפעם תחת שלטון ישראל (יצויין
כי לפחות 2 בתים נשתיירו בכפר על חילם גם לאחר שחרור המקום).

לצערנו ולאכזבתנו הופקעו אדמות הכפר על ידי הממשלה עוד באפריל
1968. הפיצויים שהוצעו לנו הם כה מגוחכים (בגבולות של 1.5 עד 7.5 ל"י
הממ"ר) שאין אנו רוצים להתייחס אליהם כאן. על חלק מאדמותינו הוקמו
שיכונים (שלגביהם לא ניתנו לנו כל זכויות קדימה או הנחות) והקבלנים
והיזמים למיניהם וכן רוכשי היחידות במקום הם הנהנים מאדמותינו.

אולם השיכונים אינם תופסים את כל אדמותינו. חלק ניכר, ודוקא
אותו חלק שהיווה את מרכז הכפר בשעחו ושאה"כ שימש מחנה הלגיון הערבי,
איננו מכיל שיכונים וכנראה גם אינו מחוכנן לכך. כיום משמש חלק זה מחנה
צבאי, אולם ככל הנראה יש לו אופי ארעי ואפשר לצפות לפנויו בעתיד.

חלק אחר מכיל מגרשים אחדים ממערב לכביש ירושלים-רמאללה שהם
רחוקים מן השיכונים שהוקמו.

בקשתנו היא:

(א) כי אותן אדמות שעליהן לא הוקמו השיכונים ושהן הן שהיוו את עיקר
הכפר ישוחררו מן ההפקעה ויוחזרו לבעליהן, על מנת שנוכל לשוב
להתנחל בנחלת אבותינו.

(ב) כי חמורת האדמות שעליהן ניבנו השיכונים יינתנו לנו שטחים מתאימים
אחרים או פיצויים הוגנים שיסייעו לנו בשיקום ובהתיישבות האדמות
שיוחזרו לנו.

אין המדובר כאדמות שהוחזקו על ידי ספקולנטים. המדובר כאדמות
של יישוב חי שחושביו מסרו את נפשם וחייהם עליו, שעל תולדותיו אנו מצרפים
כזה תזכיר מפורט יותר.

אנו גודה לכם, שרי ישראל, אם תואילו להתייחס לבקשתנו בכבוד ראש
ולהיענות לה.

בכבוד רב,

הכפר העברי
אגודה חרדית בערובן מחבל
ירושלים א"י

העתק: ראש מינהל מקרקעי ישראל
אלוף (מ.) מאיר זורע

או שאתם נא להפנות, למעלה:

שמאל אהרון

שטח מסמך, ביר ואן, באוק 6

ינ/ש"מ 96-422

הכפר העברי - נוה יעקב

ת ז כ י ר

בראש חודש מנחם אב השנה מלאו 48 שנה מאז נכנסו ראשוני המתיישבים מבני הישוב החרדי בירושלים למושבה נוה יעקב. אשר רקמה עור והעלתה גידים במשך 24 שנות מאבקים קשים לקיום ישוב יהודי גאה - בלבה של סביבה ערבית רצופה. בתוך חוכה של המולדת העברית הישנה - חדשה שאליה לא השכלנו לחדור עד מלחמת ששת-הימים.

התסיסה שגרמה להקמת המושבה מקורה במצב הכלכלי הקשה ששרר בארץ בשנים הראשונות לאחר מלחמת העולם הראשונה ואשר גרמה לירידת בני הארץ לחוץ לארץ; דבר שהביא להתארגנות בני הישוב הישן במסגרת הסתדרות "המזרחי הצעיר הא"י".

עם פתיחת שערי הארץ. אחרי המלחמה, לעולים חדשים - נפתחו גם השערים ליציאת רבים מבני הארץ. הצעירים הארץ-ישראלים החלו להרגיש כי הקרקע הולכת ונשמטת מתחת לרגליהם וכי מעמדם בחיים הוא רופף מאד. צעירים רבים עזבו את הארץ. לחפש פרנסה בארצות-הברית או במקומות אחרים. ההגירה קבלה ממדים רציניים בשנת חרפ"א (1930-1931) ומצער היה הדבר שרוב היורדים היו מילידי הארץ, אלה שהתרגלו כבר עם האקלים וטבע הארץ והנחוצים ביותר לארץ.

"המזרחי הצעיר" פנה אל המוסדות הלאומיים, בדרישה להעמיד לרשות חבריו קרקע להתישבות ובקש להפנות תשומת לב לצעירים מבני הארץ לפחות באותה המדה שמתעניינים בצעירים העולים החדשים. אולם, התשובה שקבל ה"מזרחי הצעיר" היתה אותה התשובה הידועה עוד מן הימים הראשונים לעבודת "חובבי ציון" בארץ-ישראל והיא: "לכו עבדו במושבות והתמחו בראשונה כעבודה חקלאית". תשובה זו כבר ענו "חובבי ציון" לפני ארבעים שנה לבני ירושלים שהתארגנו בחברת "שלום ירושלים" במסרה ושאיפה להתישב על הקרקע.

"המזרחי הצעיר" עשה צעד ממשי, הוא ארגון קבוצות של צעירים מבני הישוב הישן מירושלים, יפו, חברון, צפת וסבריה, ושלח אותם לעבוד במושבות, והם התמחו יפה בעבודה חקלאית. זכות זו לא עמדה להם וגם הפעם נתקבלה תשובה שלילית, כמו לפני ארבעים שנה: "אין די כסף בקופתנו להושיב את בני הארץ על הקרקע".

המזרחי הצעיר הארץ ישראלי, לא התיאש ועשה מעשה רב, כמעשה אבותיו בוני הישוב הישן, החל לארגן את חבריו לרכישת קרקעות לשם התישבות כפרית, ובחזמו חשב, שאם רק ירכשו להם החברים את הקרקע בכוחות עצמם יותר קל יהיה להם להשיג את האמצעים הדרושים להתישבות. כי מי זה יעמוד מנגד בראותו את בני הארץ, חוגרים את שארית כחותיהם ומצרפים פרוטה לפרוטה ועושים מאמצים לגאולת האדמה להתישבותם? היתכן שהסתדרות הציונית ומוסדותיה - קרנותיה, והמזרחי העולמי יוכלו להחעלם מהם?! כך נוסדה בירושלים האגודה הראשונה בשם "הכפר העברי".

לפי התכנית נועד "הכפר העברי" להיות כפר גנים, ועל כל חבר הוטל לרכוש חלקת אדמה של חמשה דונמים בערך לנטיעת עצי פרי שונים, וגדול ירקוח, להקים לעצמו בית, רפת לבהמות-חלב ולול לגדול עופות, כסעד ועזר לאלה שיש להם עבודה בעיר, אלא שאינה מספיקה די מחיתם.

מנהלי האגודה קיוו כי לרבים מחבריו ישמש הכפר כמעבר לעבודה חקלאית שלמה, וזה יהיה הצעד הראשון ליציאה מן הכרך אל מרחב השדה. מחיי העיר אל חיי הכפר הבריאים.

לפי תקנות האגודה צריך כל חבר לעבד את אדמתו בעצמו, הוא ובני ביתו. תחילה יתרגלו לעבודה מחוץ חובה וסופם שיסתגלו אליה במשך הזמן מחוץ חיבה.

"המזרחי הצעיר" עמד גם על הצד הלאומי שבדבר, הוא הרגיש בעלבון הלאומי אחרי מאורעות תרפ"א, כאשר נשי הכפרים הערביים, הפלחיות וכנותיהם לא הביארו את תוצרתן החקלאית, אל השכונות היהודיות והיה מחסור חמור בהם. "באותה שעה" - נאמר בחוברת הראשונה של האגודה - "כבשנו כולנו את פנינו בקרקע מרוב בושה על שלא ידענו בכל הזמן שכל הצרכים האלה הם יצירת חוץ שאין לנו חלק בהן". וכיסוד חברת "הכפר העברי", אמר המזרחי הצעיר להביא קץ למצב זה האי נורמלי ומעליב כאחד.

הרוח החיה בארגון החברים להתישבות היה הרב יצחק א. אורנשטיין, שהיה מזכיר הסתדרות "המזרחי הצעיר", הוא לקח על עצמו את פעולות ארגון החברים להתישבות. הצמאון לקרקע והשאיפה לראות כהתגשמות הרעיון של האחזות בקרקע היו חזקים מאד אצל החברים שנרשמו לחברת "הכפר העברי", וכיניהם רבים מצעירי בני הישיבות שבירושלים. ובהתאם לכך היתה משאלת החברים שמקום התישבותם יהיה קרוב לעיר. לפיכך הוטל על שניים מחברי הועד הזמני, לבוא בדברים עם סוחר קרקעות ולתור אחר קרקעות המתאימים, שלא יהיו רחוקים מהעיר אלא כמהלך שעה ברגל, ולהשתדל שיהיו קרובים לדרך ולכביש, ועד כמה שאפשר - למעיין. הנמוקים לכך היו סבירים למדי. באותם הימים עדיין לא היו המכונניות מצויות בארץ, ולכן חפצו שהמרחק לא יהיה גדול, כן הכירו את צרת המים בירושלים ודאגו לבל יהיה מחסור.

שני חברי הועד שהיו הרב יצחק אורנשטיין ומר דב נ. ברינקר היו יוצאים בהשכמת הכור, עם סוחר קרקעות בסביבות ירושלים, לפעמים ברגל ולפעמים רכובים על חמורים ופרדות, ובקרו במקומות שונים בסביבות ירושלים. במשך זמן קצר עברו את כל הסביבה הירושלמית בקוטר של עשרה ק"מ מכל צד, ממזרח וממערב, מצפון ומדרום, והתכוננו בסיב המקומות, חקרו את הסביבה וכאו בדברים עם הערבים הגרים בכפרים הסמוכים, ושאלו למצב הקרקעות ובעלותם. ובכל כפר ערבי נתקבלו כאהדה וכסבר פנים יפות: חפדלו, בבקשה. אדרכה כואו להתישב בסביבתנו. וסוף סוף, לאחר חקירות ובדיקות מרוכות, נתנו עיניהם בגבעה העומדת בקילומטר ה-8 מצפון לירושלים בדרך ההולכת לשכם ולגליל, והחליטו כי כאן צריך לקום הכפר העברי הראשון של החברה.

האדמה הזאת היתה חלק מאדמות הכפר הערבי "בית חנינה". ואחרי מאמצים רבים עלה בידיהם לקנות שטח של אלף דונם אדמה. מיד לאחר קבלת הקושנים הראשונים נגשו למלאכת הבניין. המתישבים אספו פרוטה לפרוטה לשם בניית בתיהם. כחחילה נבנו עשרה בתים ובראש חודש מנחם אב שנת תרפ"ה נכנס ראשון המתישבים לגור בביתו החדש אשר בנוה יעקב. ובאותו חודש נכנסו עוד חברים לגור בבתיים ובזה הם קבעו הלכה למעשה כי גדולה מצות ישוב ארץ ישראל ואין דוחים אותה גם מפני "חשעת הימים", ומפני "ימי בין המצרים". השם נוה יעקב, ניתן למושבה על שמו של הרב יעקב ריינס מיסד "המזרחי".

תכנית הישוב:

האדמות חולקו למאתים מגרשים, מגרשי בניין ומגרשי נסיעות, כל מגרש הכיל כשני דונם וחצי בערך. הבניינים הוקמו ליד הרחוב המרכזי. מתחת לבניינים היתה החצר ובה האורוות, הרפתות והלולים. כשטח הנשאר גדלו ירקות ונסעו עצי-פרי שונים. בין הכנין והרחוב נשאר מגרש פנוי לגינה קטנה אשר שמשו לגן נוי ופרחים.

היתה קיימת שאלת המים שהעיקה מאד. ירושלים יושבת בין ההרים ולמטר השמים חשתה מים,

אין די מעינות בסביבות ירושלים אשר יוכלו לספק מים לשתייה וביחוד להשקייה. מעין "עין פרה" נמצא במרחק של 5-6 ק"מ ונמוך הוא מ"נוה יעקב" כארבע מאות מסד. מן המעין הזה קבלה ירושלים את מימיה דרך הצנורות המעלים את המים לגבעה גבוהה הנמצאת בדרך מירושלים לנוה יעקב בק"מ השלישי. בשנת 1936 החלה גם מושבת נוה יעקב לקבל את מי המעין הזה. בדרך לרמאללה - בק"מ האחד עשרה נמצא מעיין קטן השייך לאדם פרסי ובסוף הקיץ הוא מתיבש. בשנים הראשונות לנוה יעקב קנו מים מן המעיין הזה. היה הכרח לבנות שני בורות שהכילו יחד קרוב ל-1,300 מטרים מעוקבים מים. ניסו לנקות בורות פרימסיביים שנמצאו בתוך המגרשים מימי הבית השני, אבל כל אלה לא הביאו את הישועה. רק כשהתקינו את הצנורות מ"עין פרה" באה שאלת המים כמעט על פתרונה. הימים ימי מאורעות והיה הכרח לשמור על צנור המים לכל ינתקוהו הערכים.

לאחר בנית הבתים, חסרו למתישבים כספים לבנית משקי חלב ועופות וכל הדברים הדרושים ליישוב כפרי, והם בקשו עזרה פעם נוספת מאת המוסדות ומאת מחלקת ההתישבות של הסוכנות היהודית, אולם תשובת מומחי מחלקת ההתישבות היתה: "הרי ארץ ישראל בכלל, והרי ירושלים בפרט, אינם כשרים ומסוגלים להתישבות". וכשאמרו להם: הרי עשרות וקריח ענבים יושבים כבר בהרים, ענה אחד מראשי המחלקה להתישבות: "אילו יכלנו היינו עוקרים גם אותם משרשם, על הראשונים אנו מצטערים ואתם באים להוסיף עליהם".

את המצב הקשה ואת ההתנכרות של המוסדות והקרנות הלאומיים מתאר מר דב נ. ברינקר ז"ל, יו"ר הנהלת הכפר, במאמרו "החלום ופתרונו" (חוכרת הכפר העברי נוה יעקב חרפ"ד חרצ"ט): "בגדולות לא הלכנו, כפרי גנים על יד ההרים אמרנו ליסד, ובתכנית היה: שטח של חמשה דונם בערך ירכוש לו כל חבר, ומלבד בית לדירה יקים לו גם רפת למספר בהמות-חלב ולול לעופות. יעבד לו חלקת אדמה לגינת ירקות ויטע מספר עצי פרי. חשבנו בתחילה רק על משק זעיר שיכול לפרנס משפחה קטנה, ולמשפחה גדולה יכול להיות לעזר בכלכלת הבית, ובחרנו את קרבת ירושלים וסביבתה למקום הכפר העברי הראשון.

גם לא בקשנו הרבה. ניסנו לבקש קרקע מ"הקרן הקיימת לישראל", וכאשר לא ניתן לנו, אספנו את פרוטותינו הדלות שלנו, בני הארץ ובני ירושלים, ושל חברינו בגולה, שקבלו את תכניתנו בשמחה רבה, והצטרפו אלינו, וקנינו את הקרקע בכספנו אנו; בקשנו עזרה מ"קרן היסוד" להכשרת האדמה-אדמתנו, וכאשר לא נענינו גם בפעם הזאת, ערכנו שוב מבגית פנימיח בין חברנו והכשרנו את אדמתנו, חצבנו בור למים וסללנו דרך וכביש. ושוב בקשנו הלואות לבנינים ושוב לא נענינו, ושוב החלטתנו לגשת גם לבנין כתינו בכוחות עצמנו, ויהי מה. במשך קרוב לשנתיים תרפ"ה-תרפ"ו הוקמו קרוב לשלשים בית, המהוים את הכפר העברי נוה יעקב".

מר ברינקר ממשיך מתוך מרירות למראה יחסם השלילי של המוסדות הלאומיים והתעלמותם מנסיון חיובי כל-כך כמו זה של יסוד הכפר העברי נוה יעקב:

"אנו מבקשים וה"ם" לא נענים, אבל ממשיכים לשמור על הקיים, הנפש והרכוש של הכפר העברי נוה יעקב, שעלה לנו כדמים מרובים, כחות עצומים, כחות גוף ונפש, ולאט לאט, צועדים הלאה, מפחחים, משכללים, מגדילים ומרחיבים, כי עדיין אנו חולמים ועדיין אנו מצפים לפתרון הטוב כי יבוא. היינו בעיניהם כחולמים, ולא רק חולמים, כי אם חוזים בהקיץ, ולא נתבייש גם לומר: משוגעים חולי רוח, אשר בולמוס של התישבות אחזה אותם, והיכן - בין סלעי מגור אשר בהרים וצוקי המדבר אשר בצפונה של ירושלים! הנשמע כדבר הזה? הנעשתה עוד התישבות כזאת מאז החלו לעסוק בהתישבות בארץ ישראל? הרי ארץ ישראל בכלל והרי ירושלים בפרט אינם מסוגלים כלל להתישבות. ככה פסקו והחליטו כל גדולי המומחים ששכנו כבוד במחלקת ההתישבות של הסוכנות היהודית - ועד הצירים אז - והללו

"בני ירושלים" החצופים רוצים ללכת נגד "המקובל" ורוצים לכדות את כל חכמי הישוב, והם הקשו את ערפם כסלע הזה שאין להזיזו ממקומו, כרחו ברית את סלעי ההרים של ירושלים, ואינם רוצים להפרד מהם".

הסבל בכפר היה רב ומצבם הקשה של אנשי הכפר נמשך ונמשך. האנשים נאחזו ממש בצפרניהם ובשניהם במקום על אף המצב הקשה מנשוא. בשנת תרפ"ט (1929) גבר המשבר ורבים מתושבי הכפר, וביחוד רכי הלב שבהם, החלו בורחים אחד אחד כיוון שלא יכלו להחזיק מעמד בימים הקשים ההם, בגלל חוסר אמצעים ואמונה מספקת. במצב הקשה שנוצר אז שלח הרב אורנשטיין, מי שהיה אז מזכיר הכפר ומזכיר הסתדרות "המזרחי הצעיר", מכתב חריף למרכז העולמי של המזרחי, ובמכתבו העמיד את המרכז על המצב לאשורו ודרש לשלוח מיד בלי כל דחוי את תקציב הכפר. אולם המרכז העולמי של המזרחי התעלם כדרכו ממכתב זה, וכשהגיעו מים עד נפש נשלח מכתב שני והפעם בצורה אולטימטיבית. והרי קטע מהמכתב הראשון מיום יט טבת תרפ"ט: "בועיז"ה העולמית בדנציג הקצב סך של 1500 לא"י לשם סדור משק לנוה יעקב. עד היום לא נסה מרכז העולמי של המזרחי להגשים החלטה זו. נדמה לנו כי ידוע לכם היטב המצב הקשה שבו נמצאת המושבה נוה יעקב, ורוצים אנו רק להודיעכם בצער כי התושבים עוזבים אחד אחד את המושבה, ואין אנו יכולים להאמין בשום אופן כי תביטו גם הלאה בשויון נפש על המצב הזה. השקענו בחוץ המושבה ממיסב כוחותינו ודמנו לבד מה שהושקע בה בפועל כארבעים אלף לא"י הון פרטי, לא של עשירים, כי אם נצטרפה פרוטה לפרוטה, בצורך דם וזיעה, לשם סדור ישוב משקי שיהיה חדור ברוחנו".

לאט לאט התאוששו הנשארים והכפר נצל מעזיבה מוחלטת. הוקמו גדרות ורפתחות ולולים, הובאו פרות מקומיות וגזעיות, הובאו עופות גזעיות, ואדמת השממה החלה להעבד.

אנשי הכפר החזיקו מעמד גם בשנות הדמים של מאורעות תרצ"ו-תרצ"ט (1936-39) כשהכפר מוחקף כמעט מדי לילה כלילה.

בעשר השנים האחרונות תרצ"ט-תש"ח (1939-1948), התבסס הכפר יפה והגיע לידי יציבות מסוימת. ענף הקיסנות וההבראה אף החלה להתפתח בכפר. וממקומו רבים בארץ באו נופשים לבלות את חופשתם במקום וגם ילדים רבים נשלחו לקיסנות שהיו בו. מצב זה נמשך עד פרוץ מלחמת העצמאות בשנת תש"ח. שאז ראינו את פשיטת הרגל המוסרית של חורת חכמי ההתישבות בארץ ומומחיה למיניהם. עתה גדלה חשיבותו של הכפר הזה, כי אבות הכפר נוה יעקב, עשו מעשה רב בעל משמעות גדולה בכואם להתישב על אם הדרך בואכה שכמה. ביחד עם המושב "עטרות" שנוסד ארבע שנים קודם לכן ונמצא כשלשה ק"מ צפונית מערבית מ"נוה יעקב", היו שניהם המשלטים היהודים היחידים בצפונה של ירושלים, בתוך תוכה של סביבה ערבית סהורה. הם החזירו מעמד בגבורה מתוך מסירות גוף ונפש, התקפה אחר התקפה, כמשך חדשים וחצי נהדפה מתוך הקרב עצמית, מספר ימים לפני חג הפסח, שנת תש"ח התקיפו הערבים בעזרת הלגיון הערבי את הכפר כמשך יום שלם התקפה אחר התקפה, וכבר הזדרזו לבשר ברדיו שלהם כשעתים לפני גמר ההתקפה השניה, שכבשו את נוה יעקב והרגו את תושביו. למחרת ההתקפה באו כתבי חוץ לראות את הדגל הערבי מונף על הבניין המרכזי של הכפר, כפי שהערבים התפארו, אך לתמהונם מצאו במקומו דגל עברי, וראו את ילדי הכפר משחקים ברחוב בכדורי הפגזים שאספו;

לבסוף לא יכלו הם הבודדים לעמוד בפני גלי כוחות האויב שעלו עליהם כמספר פי כמה. ביום ראשון ו' אייר (17.5.1948) התקיף האויב במשך 14 שעות רצופות, עד שלא נשאר כיד המגינים חמשת ואז הוחלט לפנות את הנקודות מתוך צער עמוק, על רכוש ועל עמל שנים שהלכו לסמיון ובחשכת הליל עזבו הכל ונסוגו דרך ההרים אל הר הצופים בהשאירם במקום את ארבעת החללים של היום האחרון וכנשואם על כתפיהם 12 פצועים. עיפים, כושלים ומדוכאים יצאו תושבי עטרות ונוה יעקב ומגיניהם את ישוביהם, אך לא מיואשים, כאמונה חזרה לשוב ולבנות את נוה יעקב מחדש.

לאחר 19 שנות שביה, חזרו נוה יעקב ועטרות לידיים עבריות. עוד אבנך ונבנית נוה יעקב. תשרי תשל"ד, 48 שנה להנחת אבן הפנה למושבה נוה יעקב.

מדינת ישראל

משרד השיכון

מחוז ירושלים

תאריך: יום' מסדז תשל"ג
19 ביולי 1973

מספר: 161-1-8

אלו: מר א. בר-און, מנהל מחוז ירושלים

הנדון: תאורה בבנה-יעקב

רצ"ב תוכנית תאורה של השכונה הנ"ל מאושרת ע"י מהנדס המאור של פירית ירושלים, בהתאם לתוכנית, החניה ליד הבתים 11-13 מוארת, ואין שום מסך מהחניה.

בהתאם לדרישות הפירית (מזה כשלוש שנים) אין העיריה מעונינת להאיר שבילי ביטה לבתים, ובהתאם לכך היא לא מאשרת תוכניות בהם מופיע תכנון עבור שבילים.

התאורה לחניה ליד בתים 11-13 מחוברת למונה זמני, היות והמקום הקבוע של המרכזת נמצא בשלבי בניה ראשוניים. לכן הוזמן ב-27/5/73 חבר זמני ליד תחנת טרנספורמציה 7 אשר יספק את החניה וכן יקל על הסרחת אשר הציבה עד כה את תאורת העדרה.

צעד זה תואם עם מהנדס המאור של הפיריה, ובאשר לעיריה באותו דיון פעליה לחתום חוזה, אולם היות וחתימת החוזה לא נעשתה, בשלח מברק ב-13/6/73 אשר בו הוסבר לעיריה - מהנדס הפיר כי ללא חתימת חוזה לא תתכן הספקת זרם.

רק ב-4/7/73 חתמה העיריה על חוזה הספקת זרם סבלי להודיע על כך לקבלן שיצביר את הבדיקה הדרושה ורק מתוך מעקב אחר הנעשה בחב' חשמל בודע על חתימת החוזה, לאחר מספר ימים כך שתוך 3-4 ימים ענין הספקת הזרם הוסדר, וביום 13-15/7/73 הודלקה התאורה, ובדרך כזה ללא כל קשר עם ביקור אורחים רמי טעלה.

לאור האסור לעיל נראה לי שעכוב בהפעלת התאורה באה כתוצאה מפעולת חתימת החוזה ע"י פירית י-ס/כחודש וחצי.

ל י ד י ע ת ר.

בברכה,

ג. אנבל

מהנדס חשמל מחוזי

העחקו: מר ח. רון, מנהל המח' הטכנית